

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Методичні рекомендації
до виконання науково-дослідної практики
для студентів спеціальності
072 "Фінанси, банківська справа та страхування"
першого (бакалаврського)
та другого (магістерського) рівнів

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017

УДК 336.(07)
ББК 65.26
М 54

Затверджено на засіданні кафедри управління фінансовими послугами.
Протокол № 1 від 26.08.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: Н. М. Внукова
С. А. Ачкасова
В. М. Остапенко

Методичні рекомендації до виконання науково-дослідної практики для студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів : [Електронне видання] / уклад. Н. М. Внукова, С. А. Ачкасова, В. М. Остапенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 28 с.

Розглянуто основні процесуальні, організаційні та методичні аспекти проведення науково-дослідної практики (НДП) й подано методичні рекомендації до підготовки звітів з НДП. Наведено зміст програми науково-дослідного навчання, порядок організації та керівництва науково-дослідною практикою студента.

Рекомендовано для студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів.

УДК 336.(07)
ББК 65.26

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

Економічні перетворення в суспільстві визначили не лише нову мету освіти – розвиток особистості, яка здібна до самовираження, у той же час молодим фахівцям необхідно навчитися самостійно ставити завдання і знаходити шляхи їх вирішення, що, в свою чергу, обумовило зміну пріоритетів професійної підготовки. Обов'язковим елементом освітньо-професійної підготовки студентів є практична підготовка, що повинна відповідати освітньо-професійній програмі підготовки фахівця.

Під час навчання в університеті студенти виконують наукові проекти, що містять обґрунтовані теоретичні або практичні результати. Основна мета кожного виду наукової роботи полягає в систематизації, закріпленні та розширенні теоретичних знань, ознайомленні з методами, які напрацьовані іншими дослідниками в певній галузі, а також у науковому обґрунтуванні результатів власних досліджень. Науково-дослідна робота, як правило, передбачає постановку проблеми, систематизацію понятійного апарату дослідження, визначення методів перевірки правильності отриманих результатів, формування самостійних висновків та рекомендацій за результатами проведеного дослідження.

Важливим у процесі написання наукової роботи є: набуття студентом практичних дослідницьких навичок; вміння опрацьовувати та систематизувати джерела з досліджуваної проблематики; робити власні узагальнення та логічні висновки, а також оформлювати основні частини роботи згідно з встановленими вимогами. На даному етапі написання наукових робіт ставиться за мету навчити студентів застосовувати початкові дослідницькі прийоми та методи, розуміти сутність і принципи методології наукової праці як такої, чітко розмежувавши її з іншими сферами та формами інтелектуального самовираження.

Порядок започаткування науково-дослідної практики (далі – НДП) пов'язаний із посиленням вимог до підготовки і захисту бакалаврської та магістерської дипломних робіт як кваліфікаційної роботи дослідницького спрямування відповідно до вимог Національної рамки кваліфікацій і положень нового Закону України "Про вищу освіту".

Бакалаврат – це перший **освітній** рівень підготовки та підготовка до вступу в магістратуру.

Магістратура – це завершення освітнього рівня підготовки та підготовка до переходу до освітньо-наукового рівня у багаторівневій університетській

освіті. Однією з провідних частин наскрізної практичної підготовки студентів вищого навчального закладу є науково-дослідна практика як бакалаврів, так і магістрів.

НДП спрямована на формування творчого мислення і навичок наукового дослідження. Під час НДП відбувається перевірка здатності вести самостійний науковий пошук, оцінити свої можливості у визначенні шляху свого професійного та наукового зростання.

Предметом НДП першого та другого рівнів навчання є: поглиблення здатності до проведення самостійної наукової роботи; розширення наукового світогляду студентів; дослідження проблем практики та вміння пов'язувати їх з обраним теоретичним напрямом дослідження, визначати структуру та логіку майбутньої бакалаврської дипломної роботи (далі – БДР) та магістерської дипломної роботи (далі – МДР).

НДП відповідає стандарту підготовки і спрямована на вибір теми дипломної роботи. Студенту надається право обирати тему в межах орієнтованих напрямів наукових досліджень, що визначені випусковою кафедрою управління фінансовими послугами. Разом з тим, студент може запропонувати й іншу тему відповідно до свого наукового та практичного інтересу. Основними критеріями, окрім інтересу студента є також актуальність, наукова новизна і практична цінність; наявність теоретичної бази та необхідної статистичної інформації; можливість отримання від впровадження результатів дослідження економічного і соціального ефекту.

Під час такої НДП надається можливість використати нові методи та отримати необхідні результати досліджень, що проводить студент під час написання дипломної роботи. На певний час студент змінює роль: від студента-слухача до науковця-дослідника, що надає змогу самостійно оцінити складність науково-дослідної роботи.

НДП проводиться на базі освітніх (на кафедрах) та науково-дослідних установ, а також баз виробничих практик та підприємств-партнерів ХНЕУ ім. С. Кузнеця, що можуть розглядатися як експериментальні майданчики для проведення досліджень.

НДП може проводитися також за додаткової потреби на базі науково-дослідних закладів, відповідних профільних кафедр вищих навчальних закладів, наукових та аналітичних підрозділів підприємств, установ, організацій, відомств, бібліотек тощо, які проводять науково-дослідні роботи чи здійснюють розроблення та мають наукові здобутки в сфері наукової проблематики студентів.

Мета і завдання науково-дослідної практики студента

Метою НДП є: інтеграція всіх видів підготовки, оволодіння методами наукового дослідження і необхідними професійними компетентностями; освоєння форми наукового твору під час написання звіту (перевірка лексичної підготовки); формування навичок ведення самостійної наукової роботи, дослідження та експериментування; збирання, аналіз та узагальнення наукового матеріалу, розроблення оригінальних наукових пропозицій та ідей для підготовки випускної роботи; набуття навичок аналізу своєї праці, формування потреби в постійній самоосвіті; участь у науково-дослідницькій роботі колективів дослідників.

У процесі проходження НДП студенти набувають досвід самостійної науково-дослідної роботи та опрацьовують методики її проведення, поглиблюють теоретичні знання в сфері економічних відносин, підбирають фактичний матеріал для написання випускної БДР/МДР, формують уміння і навички опрацювання наукових та інформаційних джерел.

Основні завдання НДП:

обґрунтувати тему майбутньої дипломної роботи, підтвердити її актуальність і практичну значущість;

ознайомитися з формами і прийомами організації науково-бібліографічного пошуку (у тому числі за електронними каталогами і через Інтернет, репозитарій);

освоїти методику роботи із будь-якими джерелами, необхідними для написання БДР/МДР та сформулювати опрацьований їхній перелік за темою дипломної роботи;

підготувати публікацію (статтю) за майбутньою дипломною роботою, зокрема набути досвід у дослідженні актуальної наукової проблеми та освоїти специфіку наукового дослідження, порівняно з життєво-емпіричним пізнанням і діагностичним обстеженням;

виявити дослідницькі здібності студентів для реалізації спеціального науково-дослідницького завдання;

виконати спеціальне науково-дослідницьке завдання;

освоїти етапи та вимоги до оформлення наукового звіту.

Студенти під час проходження практики мають вирішити такі **завдання**:

вивчення теоретичних джерел за обраною науковою проблемою, пов'язаною зі спеціалізацією кафедри та відповідно до наукової проблеми дослідження щодо майбутньої дипломної роботи;

визначення стану розроблення питань обраної наукової проблеми у вітчизняній та іноземній літературі;

ознайомлення зі структурою, науковою проблематикою та результатами наукової роботи академічних і галузевих інститутів та їхніх провідних спеціалістів щодо обраного напрямку досліджень;

визначення структури та основних завдань наукового дослідження;

оволодіння методикою оброблення та аналізу статистичних даних;

апробація основних теоретичних та практичних рекомендацій дипломної роботи (у формі виступів на конференціях, написанні наукових статей, рекомендацій до органів влади й управління тощо).

Студент повинен знати:

інформаційні, літературні наукові джерела, зокрема, закордонні з розроблювальної теми;

методи проведення експерименту;

принципи організації комп'ютерних мереж і телекомунікаційних систем;

вимоги до оформлення науково-технічної документації;

математичні моделі процесів і явищ, що належать до досліджуваного об'єкта та ін.

Студент повинен вміти:

планувати майбутню науково-дослідну роботу;

аналізувати науково-технічну та фінансово-економічну інформацію;

проводити необхідні експерименти, розрахунки та обробляти отримані результати;

проводити порівняння результатів свого дослідження з вітчизняними та зарубіжними аналогами;

аналізувати наукову і практичну значущість проведених досліджень, а також техніко-економічну ефективність розроблення;

формулювати і вирішувати завдання, що виникають під час написання наукової статті або аналітичного огляду;

систематизувати зібраний матеріал;

володіти способами оброблення одержуваних звітних та емпіричних даних та їхньої інтерпретації;

застосовувати методи наукового пізнання та сучасні освітні технології, володіти методологією та методикою науково-дослідницької роботи;

використовувати сучасні інформаційні технології;

самостійно отримувати, обробляти, зберігати і поширювати наукову інформацію;

користуватися методиками проведення наукових досліджень;
робити обґрунтовані висновки за результатами проведених досліджень, у тому числі у вигляді наукових доповідей та публікацій;
реферувати і рецензувати наукові публікації;
володіти методами аналізу та самоаналізу, що сприяють розвитку особистості наукового фахівця;
вести наукові дискусії, не порушуючи законів логіки і правил аргументування;
будувати взаємини з колегами, педагогами і роботодавцями.

НДП повинна відповідати напряму наукових досліджень студента. Під час такої практики надається можливість використати нові методи та отримати необхідні результати досліджень, що проводить студент у ході написання дипломної роботи.

Зміст науково-дослідної практики студента

НДП проводиться згідно із навчальним планом для студентів денної форми навчання. Термін та тривалість проведення науково-дослідної практики студентів регламентуються навчальним планом.

Зміст НДП полягає в:

оволодінні студентом сучасної методології наукового дослідження, у тому числі в галузі вивчення соціально-економічних процесів і умінням застосувати її під час роботи над обраною темою дипломної роботи;

ознайомленні з усіма етапами науково-дослідницької роботи: постановка задачі дослідження, літературне опрацювання проблеми з використанням сучасних інформаційних технологій;

вивченні і використанні сучасних методів збирання, аналізу, моделювання та оброблення наукової інформації;

аналізі отриманого матеріалу, використанні сучасних методів дослідження, їхнє вдосконалення і розроблення нових підходів;

формулюванні висновків за підсумками досліджень, оформленні результатів роботи; оволодінні вмінням науково-літературного викладу отриманих результатів;

оволодінні методами презентації отриманих результатів дослідження та розроблення пропозицій щодо їхнього практичного використання із використанням сучасних інформаційних технологій.

Характеристика і структура НДП за освітніми рівнями та курсами навчання наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика і структура НДП

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)	Другий (магістерський)	
Шифр та назва спеціальності	072 "Фінанси, банківська справа та страхування"	072 "Фінанси, банківська справа та страхування"	
Курс навчання	4 курс	1 курс	2 курс
Кількість годин, зокрема:	108	30	240
лекційних занять	2	2	12
практичних занять	16	0	36
лабораторних занять	24	8	36
самостійна робота студента	66	20	156

Практичне заняття – це форма навчального заняття, на якому відбувається формування вмінь та навичок виконання видів науково-дослідних робіт:

виявлення своїх дослідницьких здібностей для реалізації спеціального науково-дослідницького завдання;

ознайомлення з формами і прийомами організації науково-бібліографічного пошуку (у тому числі за електронними каталогами і через Інтернет);

обґрунтування теми майбутньої БДР/МДР, підтвердження її актуальності і практичної значущості;

освоєння методики роботи з літературними та статистичними джерелами, необхідними для написання магістерської роботи та формування опрацьованого їх переліку за темою майбутньої БДР/МДР;

підготовка публікації (статті) за майбутньою БДР/МДР, зокрема придбання досвіду у дослідженні актуальної наукової проблеми та освоєння специфіки наукового дослідження, порівняно з життєво-емпіричним пізнанням і діагностичним обстеженням;

освоєння етапів і питань оформлення наукового звіту;

засвоєння правил та вимог до оформлення тексту наукового звіту.

Лабораторне заняття – це форма навчального заняття, за якої студент під керівництвом викладача набуває професійних компетентностей

та практичних навичок роботи з комп'ютерним обладнанням відповідними програмними продуктами з метою:

вивчення довідково-бібліографічних систем, способів пошуку інформації; набуття навичок роботи з бібліографічними довідниками, бібліографічного пошуку; набуття навичок складання науково-бібліографічних списків; набуття навичок використання бібліографічного опису в наукових працях (статтях, монографіях, рукописах);

ознайомлення студента з вітчизняними та іноземними науковими та іншими джерелами літератури з метою формування студентом бібліографічного списку літератури за обраним напрямом дослідження (зразок оформлення наведений у додатку А). Студенти зобов'язані здійснити огляд нормативної документації та друкованої літератури, зібрати та обробити практичний та інформаційний матеріал, здійснити підбір та оброблення статистичних даних з обраного напрямку магістерської роботи;

складання програми і планування емпіричного дослідження; постановка і формулювання завдань емпіричного дослідження; визначення об'єкта емпіричного дослідження; вибір методики емпіричного дослідження;

вивчення статистичних методів збирання і аналізу емпіричних даних; обробка, аналіз та інтерпретація отриманих результатів дослідження з урахуванням наявних літературних та статистичних даних. Робота, націлена на самостійні наукові висновки;

освоєння методик анкетування та інтерв'ювання (складання анкети, опитування, аналіз та узагальнення результатів), спостереження і експерименту (складання програми, створення умов, прогнозування та аналіз результатів) та моделювання (аналіз об'єкта моделювання, вибір виду моделі та її складання, використання моделі та інтерпретація отриманих результатів); набуття навичок застосування емпіричних даних у наукових роботах;

упровадження і апробація результатів наукової діяльності; виконання спеціального науково-дослідного завдання.

Самостійна робота студента – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно відповідно до знань та навичок, отриманих на практичних та лабораторних заняттях.

Під час самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння

теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки.

Самостійна робота студента включає:

опрацювання викладеного на заняттях матеріалу;

опрацювання отриманого матеріалу за темою науково-дослідної роботи відповідно до теми БДР/МДР;

аналітичний розгляд наукової літератури та її інтерпретація;

формування звіту з НДП.

Порядок організації і керівництво науково-дослідною практикою студента

Програма НДП студентів другого магістерського рівня складається з таких частин:

формування індивідуального графіка проходження НДП;

визначення та обґрунтування напряму наукового дослідження;

ознайомлення студента з вітчизняними та іноземними науковими та іншими джерелами літератури з метою формування студентом бібліографічного списку літератури за обраним напрямом дослідження та формування бібліографії;

підготовка публікації (статті/тез) для виступу на науковій конференції за обраним напрямом чи публікації в науковому фаховому виданні;

виконання спеціального індивідуального завдання;

оформлення звіту про проходження НДП та його захист.

Протягом проходження науково-дослідної практики та виконання основних завдань програми практики, кожен студент повинен отримати конкретні наукові результати з обраної наукової проблеми, що будуть відображені у формулюванні теми дипломної роботи студента.

Обґрунтування актуальності, формулювання предмета та об'єкта дослідження.

Потягом проходження НДП та виконання основних завдань програми практики кожен студент повинен отримати конкретні наукові результати з обраної наукової проблеми, що будуть відображені у формулюванні теми дипломної роботи.

Наукова робота будь-якого рівня має бути присвячена такій темі, яка спрямована на розв'язання актуальних проблем сучасної практики та теорії управління фінансовими послугами.

Основними критеріями вибору теми дослідження, окрім інтересу студента, є:

актуальність, новизна і практична цінність;
наявність теоретичної бази та необхідної статистичної інформації;
можливість отримання від впровадження результатів дослідження економічного і соціального ефекту.

Обґрунтування актуальності обраної теми – це початковий етап будь-якого дослідження. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – сутність *проблеми*, з чого й буде сформовано актуальність теми. Проблема завжди виникає тоді, коли старе знання вже виявило свою неспроможність, а нове ще не набуло розвинутої форми. Таким чином, проблема в науці – це суперечлива ситуація, котра вимагає свого вирішення. Така ситуація найчастіше виникає в результаті відкриття нових фактів, які явно не вкладаються у рамки колишніх теоретичних уявлень, тобто коли жодна з теорій не може пояснити щойно виявлені факти.

Від доведення актуальності обраної теми логічно перейти до *формулювання мети дослідження*, а також вказати конкретні завдання, які мають бути вирішені відповідно до цієї мети. Це зазвичай робиться у формі перерахування (вивчити..., описати..., встановити..., вияснити..., вивести формулу... та ін.). Формулювання цих завдань необхідно робити якомога ретельніше, оскільки опис їхнього вирішення формуватиме зміст розділів дослідної роботи. Це важливо також і тому, що назви таких розділів з'являються саме з формулювання завдань дослідження.

Надалі формулюються *об'єкт і предмет дослідження*.

Об'єкт – це процес або явище, що породжують проблемну ситуацію і обрані для вивчення.

Предмет міститься в межах об'єкта.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, котра є предметом дослідження. Саме на нього і спрямована основна увага дослідника, саме предмет дослідження визначає тему роботи, яка виноситься на титульний аркуш як заголовок.

Підсумковим етапом проведеного наукового дослідження є *висновки*, котрі містять те нове і суттєве, що складає наукові і практичні результати проведеної науково-дослідної роботи. Основною метою висновків є підсумки проведеної роботи. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим меті та завданням. Не слід повторювати зміст вступу чи основної частини, а потрібно коротко, логічно та аргументовано сформулювати основні положення роботи. Висновки повинні містити узагальнення та оцінювання результатів практики, що включають:

- оцінювання повноти поставлених завдань;
- оцінювання рівня проведених науково-практичних досліджень;
- рекомендації з подолання проблем, що виникли в ході проходження практики та проведення науково-практичних досліджень;
- оцінювання можливості використання результатів науково-практичних досліджень у кваліфікаційній магістерській дипломній роботі.

Вимоги до формування та оформлення списку бібліографії.

На цьому етапі НДП студенти зобов'язані здійснити огляд нормативної документації та друкованої літератури, зібрати та обробити практичний та інформаційний матеріал, здійснити підбір та оброблення статистичних даних з обраного напрямку дипломної роботи.

Формування списку бібліографії передбачає:

- вивчення довідково-бібліографічних систем, способів пошуку інформації;
- придбання навичок роботи з бібліографічними довідниками та бібліографічний пошук;
- вивчення вимог ДСТУ з бібліографічного опису наукових джерел, законодавчих актів, інших нормативних матеріалів та офіційних документів;
- придбання навичок складання науково-бібліографічних списків;
- придбання навичок використання бібліографічного опису в наукових працях (статтях, монографіях, рукописах). Зразок оформлення наведений в додатку А.

Вимоги до структури, змісту та оформлення наукових статей за результатами досліджень.

Для майбутнього вченого важливо оволодіти технікою написання статей не тільки із точки зору задоволення вимог щодо кількості та рівня публікацій, а й з позицій сприйняття їх слухачами та читачами. Це зобов'язує до певної логіки побудови доповіді чи статті, високої вимогливості до їхніх форми, стилю й мови.

Для написання статті за результатами якогось часткового дослідження передусім треба розробити план. Відповідно до вимог, **структура статті** повинна містити:

вступ – постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями (5 –10 рядків);

останні дослідження і публікації, на які спирається автор; виокремлення нерозв'язаних питань загальної проблеми, якій присвячується дана стаття (зазвичай ця частина статті складає близько 1/3 сторінки);

формулювання мети статті (постановка завдання). Цей розділ особливо важливий, бо з нього читач визначає корисність для себе даної статті. Мета статті визначається відповідно до постановки загальної проблеми і огляду раніше виконаних досліджень (обсяг цієї частини 5 – 10 рядків);

виклад основного матеріалу дослідження є основною частиною статті. У ній висвітлюються основні положення і результати наукового дослідження, особисті ідеї, думки, отримані наукові факти, виявлені закономірності, зв'язки, тенденції, програма експерименту, методика отримання та аналіз фактичного матеріалу, особистий внесок автора в досягнення і реалізацію основних висновків тощо (5 – 6 сторінок);

висновки з даного дослідження, а також подаються перспективи подальших досліджень за досліджуваним напрямом.

Змістовні вимоги до наукових статей студента:

наявність великої кількості посилань в тексті на статті сучасних науковців (доцільно за останні 5 років), зокрема на публікації іноземних авторів (переваги посилань у тексті статей на періодичні видання перед посиланнями на монографії та підручники);

ідентифікація новизни й особистого внеску автора;

публікації повинні відображати результати дослідження дипломної роботи та відповідати напряму наукового дослідження.

Спеціальне науково-дослідне завдання – важливий засіб підвищення якості підготовки фахівців, здатних творчо застосовувати у практичній діяльності новітні досягнення науково-технічного прогресу. Спеціальне науково-дослідне завдання здійснюється у формі проведення реального дослідницького проекту, який може бути пов'язаний як з розробленням теоретичного напрямку (методу, методики, моделі тощо), участі в науково-дослідній роботі кафедри, так і з вивченням спеціальних питань за індивідуальним завданням кафедри.

Для забезпечення максимальної ефективності виконання завдань науково-дослідного характеру керівник практики від кафедри формує для кожного студента науково-дослідне завдання, обговорює зі студентом план виконання завдання і консультує щодо можливих джерел інформації, на основі яких буде зроблено аналіз, інтерпретацію отриманих результатів та висновки.

Ефективність виконання цієї частини НДП залежить від:

оволодіння студентами науковими методами пізнання;

поглибленого й творчого аналізу і систематизації матеріалу;

оволодіння методикою самостійної постановки і вирішення наукових та прикладних завдань;

сприяння науково-технічному прогресу шляхом участі у розробленні актуальних наукових і технічних завдань запровадження інноваційних фінансових інструментів та управління ними.

Обов'язки керівника наукової практики полягають у:

проведенні комплексу організаційних заходів перед початком НДП, консультування студентів у забезпеченні необхідними документами;

узгодженні напряму наукового дослідження та забезпеченні спеціальним індивідуальним завданням науково-дослідного характеру;

проведенні регулярних (згідно зі складеним і затвердженим графіком) консультацій щодо проходження практики та оформлення звітів з практики;

контролюванні якості і повноти освоєння програми практики, дотримання термінів виконання завдань з практики, їхньому коригуванні за необхідності та складанні звітів;

контролі своєчасності складання звіту про практику, організації його перевірки, наданні оцінювання проходженню практики студентами та допуску звітів практики до захисту;

залученні студентів до підготовки і проведення різних заходів (нарад, конференцій, семінарів тощо);

контролі за виконанням як окремих завдань, так і всієї програми практики в цілому, надання студенту допомоги в удосконаленні і поглибленні знань із спеціальних дисциплін, консультування з усіх питань, що виникають у ході практики;

перевірці звіту з НДП, за необхідності складанні відгуку про результати проходження НДП студентом.

Керівники аудиторних занять з НДП і науковий керівник дипломної роботи здійснюють консультації за змістовними питаннями.

Обов'язки студента полягають у:

виконанні завдання, передбаченого програмою НДП та індивідуальним спеціальним завданням повністю та **самостійно**; відповідальності за виконувану роботу і її результати; підготовці письмового звіту про виконання всіх завдань.

Структура та оформлення звіту з науково-дослідної практики студента

Основні результати науково-дослідної практики: студент повинен сформулювати у остаточному вигляді тему дипломної роботи за профілем свого напрямку підготовки та узгодити її з науковим керівником і керівником програми підготовки.

Звіт з науково-дослідної практики повинен мати таку структуру:

1. Титульний аркуш
2. Вступ.
3. Перша частина НДП – це спеціальне науково-дослідне завдання.
4. Друга частина НДП:
 - 4.1. Обґрунтування вибору теми майбутньої дипломної роботи (зразок оформлення наведено в додатку Б).
 - 4.2. Бібліографія до майбутньої дипломної роботи.
 - 4.3. Стаття за темою майбутньої дипломної роботи.
5. Висновки.
6. Додатки.
 - 6.1. Заява на затвердження теми майбутньої дипломної роботи (зразок оформлення наведено в додатку В).
 - 6.2. Самоаналіз, пропозиції з удосконалення практики.
 - 6.3. Форма для оцінювання звіту з НДП (зразок оформлення наведено в додатку Г).

Порядок звітування за результатами НДП:

надання звіту за результатами спеціального науково-дослідницького завдання;

участь в науково-дослідницькому семінарі, зокрема презентація базових основ обґрунтування теми майбутньої дипломної роботи (її актуальності

та ступеня унікальності), кількості опрацьованих літературних джерел за темою майбутньої дипломної роботи, результатів за науковою статтею; оформлення підсумкового звіту з НДР.

Загальні умови оформлення звіту з НДП.

Звіт із НДП друкують на комп'ютері на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 x 297 мм). Міжрядковий інтервал – 1,5 (тридцять рядків на сторінку) із використанням шрифтів текстового редактора Times New Roman розміру 14. Параметри сторінки необхідно встановити такі:

для вертикальної орієнтації сторінки: ліве поле – 20 мм; праве – 15 мм; верхнє та нижнє – 20 мм;

для горизонтальної орієнтації сторінки: верхнє поле – 20 мм; нижнє – 15 мм; ліве та праве – 20 мм;

Шрифт друку має бути чітким, чорного кольору. Щільність тексту має бути однаковою. Використання жирного шрифту або підкреслення не дозволено, за винятком необхідності в акцентуванні на суттєво важливих складових частинах запропонованих результатів чи пропозицій.

Текст основної частини звіту із НДП розподіляють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти. Заголовки структурних частин звіту з НДП "ЗМІСТ", "ВСТУП", "ПЕРША ЧАСТИНА НДП ...", "ВИСНОВКИ", "ДОДАТКИ" друкують великими літерами симетрично до тексту без крапки в кінці.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Усі структурні складові частини основної частини звіту із тренінгу починають із нових сторінок, відокремлюють від наступного тексту одним порожнім рядком (переноси в назвах розділів і підрозділів не допускаються). Абзацний відступ дорівнює 1,25 см.

Посилання в тексті проекту на літературні джерела слід зазначити порядковим номером за списком літератури, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: "... у працях [1 – 3] ...", "Як зазначають деякі дослідники у своїх працях [1; 17; 36], це явище ще притаманно і".

Обов'язкове використання перехресних посилань.

У разі прямого цитування з багатосторінкових видань слід указувати ще й сторінку першоджерела. Наприклад: В. А. Антонов визначає дане явище таким чином: "Трудовий потенціал – це [12, с. 35]. Але бажано прямих цитувань уникати, надаючи основний зміст концепції дослідника.

Посилання, що наводять у тексті, можна писати так:

"... відповідно до підрозділу 2.3...";

"... на рис. 1.5... ", або "... як це видно з рис. 3.1... ";

"..у табл. 3.2... ";

"... згідно з табл. 3.2... " або "... виходячи із табл. 3.2... ";

"...(див. табл. 3.2)... ";

Перелік використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку з наскрізною нумерацією, незалежно від типу джерела.

Форми і методи контролю науково-дослідної практики студента

Перевірка навчальних досягнень студентів має велике кваліфікаційне та виховне значення, оскільки стимулює їхню систематичну роботу, розвиває почуття відповідальності за результати навчання, що особливо важливо в сучасних умовах. Контроль за успішністю навчання, урахувавши закономірності психічного розвитку на всіх його етапах, стимулює розвиток пізнавальних процесів та емоційно-вольових якостей.

Контролювання НДП студентів сприяє вирішенню комплексу завдань від навчальних до контролюючих і забезпечує повноту, своєчасність та якість виконання програм практики.

Метою контролю є виявлення та усунення недоліків та надання допомоги студентам у виконанні програми практики. На кожному етапі контролювання застосовуються специфічні методи. Попереднє контролювання здійснюється під час підготовки студентів до проходження практики. При цьому пояснюються цілі практики, порядок її проходження, форма звітування, а також студентам передаються програми практики. Підсумкове контролювання відбувається під час оцінювання та захисту звітів з практики.

Захист звітів відбувається в формі співбесіди на кафедрі.

Підсумки результатів практики студента визначаються згідно Методики переведення показників успішності знань студентів університету в системі оцінювання за шкалою ECTS і конвертуються в підсумкову оцінку за шкалою ECTS (табл. 2).

Оцінювання результатів НДП за шкалою ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою
A	90 – 100	Відмінно
B	82 – 89	Добре
C	74 – 81	
D	64 – 73	задовільно
E	60 – 63	
FX	34 – 59	незадовільно
F	1 – 34	

Складові підсумкової оцінки з НДП наведено в табл. 3.

Складові підсумкової оцінки звіту з НДП

Складові підсумкової оцінки звіту з НДП*	Кількість балів
Оцінка першої частини звіту з НДП, зокрема результатів спеціального науково-дослідницького завдання	50 балів
Оцінка другої частини звіту з НДП, зокрема участі в науково-дослідницькому семінарі (якості обґрунтування, написання бібліографії, статті; презентації базових основ обґрунтування теми майбутньої БДР/МДР (її актуальності та ступеня унікальності), кількості опрацьованих літературних джерел за темою майбутньої дипломної роботи, результатів за науковою статтею)	50 балів
Разом	100 балів

* *Примітка.* Оцінка виставляється студенту за наявності повністю оформленого звіту з НДП відповідно до вимог оформлення та структури.

Оцінювання діяльності студента під час виконання та захисту першої та другої частин звіту з НДП наведено відповідно в табл. 4 та 5.

Критерії оцінювання першої частини звіту – спеціального науково-дослідницького завдання

Бали	Критерії оцінювання першої частини звіту з НДП
0 – 10	Викладений матеріал не відповідає завданням дослідження; проаналізованих джерел дуже мало, наявність фрагментарних даних; матеріал сформовано непослідовно, порушена логічна побудова наукового дослідження; якість оформлення незадовільна, робота подана з суттєвими порушеннями встановлених норм і термінів
11 – 20	Дослідження виконано не в повному обсязі; викладений матеріал не повністю відповідає завданням дослідження; робота оформлена з незначними помилками; недостатньо повні й глибокі висновки та економічна інтерпретація отриманих результатів; аналіз літератури та інших наукових джерел неповний, частково описовий
21 – 30	Дослідження виконано в повному обсязі; викладений матеріал відповідає завданням дослідження; науковий стиль викладу; висока якість оформлення роботи, бібліографічного списку; наявність посилань на використані джерела
41 – 50	Дослідження виконано в повному обсязі; повний аналіз літератури та інших наукових джерел, використаних при написанні роботи, їхнє співставлення, порівняння, аналіз і критичне осмислення; висока якість проведення та інтерпретації отриманих пошукових результатів; творчий характер роботи; аргументованість і повнота висновків

* *Примітка.* Оцінювання проводиться окремо за кожним запитанням в рамках науково-дослідницького завдання.

Загальні критерії оцінювання другої частини звіту з НДП

Бали	Критерії оцінювання другої частини звіту з НДП
1	2
0	Роботу виконано в неповному обсязі; здано із суттєвими помилками; не дотримано вимоги до оформлення звіту з НДП, безсистемний виклад матеріалу. Така робота до захисту не допускається і повертається студентові на доопрацювання і повторний захист
до 5	Роботу виконано в повному обсязі; у статті є логічні, стилістичні та граматичні помилки, що впливають на кінцеві результати; зауваження у оформленні роботи; під час захисту студент продемонстрував володіння матеріалом, але не відповів на запитання
6 – 10	Роботу виконано в повному обсязі; у статті недосконале поєднання теорії з розрахунково-практичним матеріалом; не зроблено узагальнення, висновки, відсутність причинно-наслідкових зв'язків; незначні зауваження у оформленні роботи; при захисті частково відповів на поставлені запитання

1	2
11 – 20	Роботу виконано в повному обсязі; при написанні статті використав сучасні методи обробки інформації; високий рівень обґрунтованості отриманих висновків та практичних рекомендацій; під час захисту студент продемонстрував добре володіння теоретично-аналітичним та розрахунково-практичним матеріалом; правильно відповів на поставлені запитання
21 – 30	Роботу виконано в повному обсязі; при написанні статті використав сучасні методи обробки інформації; високий рівень обґрунтованості отриманих висновків та практичних рекомендацій; під час захисту студент вільно володіє матеріалом, уміє застосовувати його в практичній діяльності, оперує системою фінансово-економічних понять та термінів, аргументує свої судження з використанням економічної інформації з даної проблематики
31 – 40	Роботу виконано в повному обсязі; високий рівень теоретичної обґрунтованості отриманих у статті результатів; при написанні використав сучасні методи оброблення інформації, зокрема статистична та математичне оброблення даних роботи; чітко розроблений науковий апарат; під час захисту студент володіє глибокими знаннями матеріалу, вміє застосовувати його в практичній діяльності, оперує системою фінансово-економічних понять та термінів, аргументує свої судження з використанням економічної інформації з даної проблематики, наводить приклади для відповіді, яка є повною, правильною, логічною, містить аналіз і систематизацію не тільки основної, але й додаткової літератури
41 – 50	Роботу виконано в повному обсязі; у статті високий рівень теоретичних та практичних висновків; при написанні використав сучасні методи обробки інформації, зокрема статистична та математична обробка даних роботи; чітко розроблений науковий апарат; наявний самостійний і творчий підхід до аналізу виявленої проблематики дослідження; під час захисту студент володіє системними знаннями матеріалу, вміє застосовувати його у практичній діяльності, оперує системою фінансово-економічних понять та термінів, аргументує свої судження з використанням економічної інформації з даної проблематики, наводить приклади для відповіді, яка є повною, правильною, логічною, містить аналіз і систематизацію не тільки основної, але й додаткової літератури, проведено аналіз провідних концепцій при висвітленні проблеми; виказує пізнавально-творчий інтерес до обраної спеціальності та завдання. Можливі впровадження результатів роботи у навчальний процес та практичне застосування отриманих результатів

Студенти, які не виконали програму практики з поважних причин, направляються на практику повторно, у вільний від навчання час. Контроль за проходженням практики здійснюється деканом факультету.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Правила бібліографічного опису

Характеристика	Приклад оформлення
1	2
Друковані видання	
Один автор	Ковбасюк М. Р. Економічний аналіз діяльності банків і підприємств : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. Р. Ковбасюк. – Київ : Скарби, 2001. – 336 с.
Два автори	Внукова Н. М. Економічна оцінка ризику діяльності підприємств : монографія / Н. М. Внукова, В. А. Смоляк. – Харків : ІНЖЕК, 2006. – 180 с.
Три автори	Герасимович А. М. Облік та аудит у банках : навч. посіб. / А. М. Герасимович, Т. В. Кривовяз, О. А. Мазур ; за ред. А. М. Герасимовича. – Львів : Фенікс, 1999. – 512 с.
Чотири автори	Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Гвоздев та інші. – Київ : Вища школа, 2006. – 478 с.
П'ять і більше авторів	Психологія менеджмента / П. К. Власов, и др. ; под. ред. Г. С. Никифорова. – [3-е изд]. – Харків : Гуманитар. центр, 2007. – 510 с.
Без автора, за редакцією	Організаційно-методичні підходи до запровадження в НБУ системи оцінки стійкості фінансової системи : Інформаційно-аналітичні матеріали / за редакцією д.е.н., проф. В. І. Міщенко, к.е.н., доц. О. І. Кірєєва, к.е.н. М. М. Шаповалової. – Київ : Центр наукових досліджень НБУ, 2005. – 97 с.
Перекладні видання	Долан Э. Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Э. Дж. Долан, К. Д. Кэмпбелл, Р. Дж. Кэмпбелл ; пер. с англ. В. Лукашевича. – Москва : Туран, 1996. – 448 с.
Багатотомний документ	Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. – Київ : НТУУ "КПІ", 2006. – 124 с.
Словники	Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ : Ірпінь: ВТФ "Перун", 2007. – 1736 с.
Статистичні збірники	Статистичний збірник "Регіони України – 2008" / Держкомстат України ; за ред. О. Г. Осауленка. – Київ : Консультант, 2009. – Ч. 1. – 364 с.
Матеріали конференцій	Ачкасова С. А. Альтернативні підходи забезпечення розвитку страхового ринку в Україні / С. А. Ачкасова // Фінансова політика України в умовах євроінтеграційних процесів : Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції / за редакцією професора В. М. Фурмана (м. Київ, 25 березня 2016 р.). – Київ : КІБС, 2016. – С. 12–15.

1	2
Препринти	Вибір стратегії інноваційного розвитку підприємства : наук.-метод. рек. / Н. М. Внукова, В. А. Смоляк, О. В. Грачов [та ін.]. – Харків : ХДЕУ, 2003. – 19 с. – (Препринт / Харк. нац. екон. ун-т, Акад. технол. наук України).
Законодавство	Про основи національної безпеки : Закон України № 964-IV від 19.06.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – С. 351–362.
ДСТУ	Статистичний контроль. Контрольні карти Шухарта (ISO 8258:1991, IDT) : ДСТУ ISO 8258:2001 / М. Шаратов (пер. і наук.-техн. ред.). – Київ : Держспоживстандарт України, 2003. – V, 32 с. (Офіційне видання)
Автореферати дисертацій	Ачкасова С. А. Оцінка стресостійкості страхових компаній : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / С. А. Ачкасова. – Харків : Харківський національний економічний університет, 2013. – 20 с.
Статті в журналах	Вітлінський В. В. Оцінка кредитоспроможності позичальника та ризику банку / В. В. Вітлінський // Фінанси України. – 2004. – № 12. – С. 91–102.
	Ачкасова С. А. Ризик дефолту перестраховика у загальній системі ризиків, пов'язаних із використанням / С. А. Ачкасова, А. В. Волобуєва // Молодий вчений. – 2015. – № 2 (17). – С. 71–74.
	Бородіна О. О. Оцінка економічної безпеки підприємства / О. О. Бородіна // Економіка : проблеми теорії та практики. – 2003. – Вип. 183. – С. 135–136.
Інформаційні ресурси	
Тільки заголовки	Поняття методу та методології наукового пізнання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://all-filosof.ru/filosofija-nauki/54/643-ponyattya-metodu-ta-metodologiy%D1%97-naukovogo-piznannya .
Із бібліографічним описом	Бегун В. В. Системний аналіз безпеки як вирішення багатофакторної задачі аналізу ризику [Електронний ресурс] / В. В. Бегун, І. М. Науменко. – Режим доступу : http://iee.org.ua/ua/detailed/ad/101 .
	Бугель Ю. В. Оптимізація кредитних відносин за умов ринкової трансформації економіки [Електронний ресурс] / Ю. В. Бугель // Вісник ТАНГ. – 2005. – № 4. – Режим доступу : http://www.library.tane.edu.ua/.../D7Ji5f.pdf .
Журнал	Бюлетень Національного банку України. – 2002. – № 12 (119) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Publication/econom/Buletten/2002/Dull-12_02.pdf .
Законодавчі акти	Про Національний банк України : Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 року (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/679-14 .
Офіційні сайти	Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.gov.ua .

1	2
Видання іноземною мовою	
Книги	Buzan B. People, States and Fear / B. Buzan. – Brighton : Press, 1983. – P. 13–14.
	Graham B. Security Analysis. The Classic 1934 / B. Graham, D. Dodd. – NY : The McGraw-Hill Companies, Inc, 2000. – 736 p.
Електронний ресурс	Morgenson G. The New York Times Dictionary of Money and Investing: The Essential A-to-Z Guide to the language of the New Market [Electronic resource] / G. Morgenson, H. Campbell. – Access mode : http://www.slo-votolk.com/econom/finance/wpg/bfglosm.html .

Примітки:

1. Список літератури формують виключно в алфавітному порядку (спочатку література українською та російською мовою (упереміж), після неї – іноземною (латиницею). Наявність іноземної літератури є обов'язковою (не менше ніж 10 джерел).

2. Ініціали та прізвища авторів, знак номера і цифра пишуть через нерозривний пробіл (ctrl + shift + пробіл).

3. Після крапок ставиться тире, а не дефіс (ctrl + мінус).

4. Перед двокрапкою (крім у назві джерела), крапкою з комою, тире ставлять пробіл (виняток становить діапазон сторінок – С. 91–102).

5. Кількість сторінок у книзі може бути тільки парною (крім препринтів та авторефератів), бажано кратною 4.

6. Рядок не можна починати з двокрапки, крапки з комою, тире і закінчуватися слешером (/).

7. Для електронних джерел ставлять повне посилання з датою звертання.

8. Ущільнення шрифту – ctrl + D; максимальне – 0,4 пт; м'який перенос – ctrl + "на цифровій клавіатурі".

10. Література до 2010 року (крім базових фундаментальних робіт і робіт з економіко-математичного моделювання, статистичних методів) має бути мінімум, як література навчального характеру. Основні джерела – законодавчі, наукові джерела (статті, монографії), а не навчальна література (підручники, посібники, конспекти лекцій).

11. Публікації студента з теми тренінгового навчання (якщо є) також має бути внесено до списку літератури та за текстом на них мають бути посилання.

Зразок обґрунтування вибору теми

ОБґРУНТУВАННЯ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ
(ДЛЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ПРАКТИКИ)

Студента _____ курсу _____ рівня спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування"

(П. І. Б. повністю)

Формулювання обраної для дослідження теми

Обґрунтування актуальності теми _____

Мета дослідження

Об'єкт дослідження (процес або явище) _____

Предмет дослідження _____

Завдання дослідження

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

(Перерахувати послідовність етапів дослідження)

Рівень співпраці з базами дослідження (угода, замовлення та ін.)

На матеріалах яких (організації, підприємства, регіону, галузі та ін.) буде проводитися (зокрема, база фінансово-аналітичної та переддипломної практики) дослідження

Які концептуальні та методологічні підходи (управлінські, економічні, фінансові та інші) застосовуються до теми дослідження (підходи повинні бути у літературі з менеджменту, фінансам та ін.) _____

Які методи дослідження будуть використовуватися у ході дослідження (економіко-математичні методи) _____

У чому буде полягати результат дослідження у теорії _____

у практиці _____

Дата _____

(підпис магістра)

Науковий керівник _____

(підпис)

(П.І.Б. наукового керівника)

Зразок заяви на бакалаврську дипломну роботу

**"ВКЛЮЧИТИ
В ПОДАННЯ ДО НАКАЗУ"**

(підпис завідувача кафедри)

Завідувачу кафедри управління фінансовими послугами,
науковий ступінь, вчене звання , П. І. Б.
студента першого (бакалаврського) рівня спеціальності
072 "Фінанси, банківська справа та страхування"

ЗАЯВА

Прошу:

1. Затвердити тему моєї бакалаврської дипломної роботи

"

_____".

2. Призначити науковим керівником

_____.

3. Закріпити мене за базою переддипломної практики:

_____.

(дата)

(підпис)

Контактна інформація:

Адреса для листування: _____

_____.

Контактні телефони: _____

_____.

E-mail: _____.

(дата)

(підпис)

"Тему погоджено":

_____/_____/_____
(підпис наукового керівника) (прізвище та ініціали наукового керівника)

Закінчення додатка В

Зразок заяви на магістерську дипломну роботу

**"ВКЛЮЧИТИ
В ПОДАННЯ ДО НАКАЗУ"**

072 (підпис завідувача кафедри)

Завідувачу кафедри управління фінансовими послугами,
науковий ступінь, вчене звання, П. І. Б.
студента другого (магістерського) рівня спеціальності
"Фінанси, банківська справа та страхування" магістерської
програми фінансового факультету
"Фінансовий менеджмент"

ЗАЯВА

Прошу:

1. Затвердити тему моєї магістерської дипломної роботи

"

".

2. Призначити науковим керівником

_____.

3. Закріпити мене за базою переддипломної практики:

_____.

(дата)

(підпис)

Контактна інформація:

Адреса для листування: _____

_____.

Контактні телефони: _____

_____.

E-mail: _____

_____.

(дата)

(підпис)

"Тему погоджено":

_____/_____/_____

(підпис наукового керівника) (прізвище та ініціали наукового керівника)

Оцінна відомість результатів науково-дослідної практики

Складові підсумкової оцінки звіту з НДП	Кількість балів
Оцінка першої частини звіту з НДП, зокрема результатів спеціального науково-дослідницького завдання	
Оцінка другої частини звіту з НДП, зокрема участі в науково-дослідницькому семінарі (якості обґрунтування, написання бібліографії, статті; презентації базових основ обґрунтування теми майбутньої БДР/МДР (її актуальності та ступеня унікальності), кількості опрацьованих літературних джерел за темою майбутньої БДР/МДР, результатів за науковою статтею)	
Разом	

Члени комісії: _____ П. І. Б

підпис

_____ П. І. Б

підпис

Зміст

Вступ.....	3
Мета і завдання науково-дослідної практики студента	5
Зміст науково-дослідної практики студента	7
Порядок організації і керівництво науково-дослідною практикою студента	10
Структура та оформлення звіту з науково-дослідної практики студента	15
Форми і методи контролю науково-дослідної практики студента.....	17
Додатки.....	21

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Методичні рекомендації
до виконання науково-дослідної практики
для студентів спеціальності
072 "Фінанси, банківська справа та страхування"
першого (бакалаврського)
та другого (магістерського) рівнів**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Внукова** Наталія Миколаївна
Ачкасова Світлана Анатоліївна
Остапенко Вікторія Миколаївна

Відповідальний за видання *Н. М. Внукова*

Редактор *В. О. Бутенко*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2017 р. Поз. № 248 ЕВ. Обсяг 28 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*